

Representantforslag 7 S

(2009–2010)

fra stortingsrepresentantene Trine Skei Grande og Borghild Tenden

Dokument 8:7 S (2009–2010)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Trine Skei Grande og Borghild Tenden om å tydeliggjøre den akademiske frihet for forskere ved institusjoner som ikke omfattes av universitets- og høyskoleloven

Til Stortinget

Bakgrunn

Den akademiske frihet er helt avgjørende for en fri og uavhengig forskning, og er en viktig forutsetning for at forskningssektoren skal kunne videreføre viktige demokratiske verdier og oppfylle sin samfunnsrolle. En grunnleggende viktig komponent i den akademiske frihet er den enkelte forskers rett til å ytre seg fritt i forhold til oppdragsgivere og finansieringskilder.

Forskeres akademiske frihet og rett til ytring har i den senere tid vært gjenstand for debatt i norsk offentlighet. Den pågående debatten har sitt utgangspunkt i at en høyerestående ansatt i Landbruks- og matdepartementet (LMD) har utøvd indirekte styring overfor en forsker ved Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF) som en følge av en kronikk forskeren skrev i Klassekampen 2. september 2009. Forskerens påstand i kronikken var blant annet at venstresida er "fraværende" i nærings-, landbruks- og distriktspolitikken. Etter det som er referert i media, førte kronikken til at forskeren ble irettesatt av NILFs direktør – som en direkte konsekvens av at LMDs representant i en e-post til direktøren erklærte ovennevnte synspunkter for uønsket, jf. Nationen 29. september 2009.

NILF er et frittstående og uavhengig statlig forskningsinstitutt, dog med sterk tilknytning til LMD –

blant annet er de sekretariat for Budsjettnemnda for landbruket. Forslagsstillerne har merket seg landbruks- og matministerens redegjørelse for NILFs rolle i Dokument nr. 15:1607 (2008–2009), og at det i NILFs vedtekter – fastsatt av LMD – fremgår at NILF skal ha en fri og uavhengig stilling i alle faglige spørsmål.

Uten å ta konkret stilling til saken som er referert over, mener forslagsstillerne at debatten i media reiser en særdeles viktig problemstilling knyttet til akademisk frihet – nemlig hvorvidt forskere ved institusjoner som faller utenfor universitets- og høyskoleloven ikke har akademisk frihet på lik linje med sine kollegaer som er ansatt ved universiteter og høyskoler. NILF – som forskningsinstitutt – reguleres ikke av universitets- og høyskoleloven.

Som en oppfølging av arbeidet det såkalte Underdal-utvalget la ned i NOU 2006:19 Akademisk frihet, vedtok Stortinget i forrige periode en lovfesting av den akademiske friheten i universitets- og høyskoleloven, jf. Ot.prp. nr. 67 (2006–2007) og Innst. O. nr. 4 (2007–2008).

Både i ovennevnte NOU og innstilling berøres problemstillingen knyttet til akademisk frihet for forskere ved institusjoner som faller utenfor universitets- og høyskoleloven. Det slås fast at om lag 70 prosent av den samlede forskningsinnsats i Norge utføres innenfor organisasjoner som *ikke* dekkes av universitets- og høyskoleloven – eksempelvis bedrifter, forskningsinstitutter, helseforetak og andre kunnskapsinstitusjoner. I NOU 2006:19 heter det bl.a.:

"Utvalget erkjenner derfor at de premisser og resonnementer det legger til grunn ved vurderingen av universiteter og høyskoler ikke uavkortet kan gjøres gjeldende for alle andre organisasjoner som driver forskning. Når det er sagt, vil utvalget likevel fremholde at det er mulig å definere en kjerne av grunnprinsipper som bør gjelde all vitenskapelig søking et-

ter sann kunnskap og forståelse, uavhengig av hvor den finner sted. Vern om den enkelte forskers og lærers faglige integritet er ett slikt grunnleggende prinsipp."

Tilsvarende slår en samlet kirke-, utdannings- og forskningskomité fast i Innst. O. nr. 4 (2007–2008):

"Komiteen vil i denne sammenheng understreke den positive symbolfunksjonen en lovfesting av prinsippet om akademisk frihet vil ha for andre institusjoner enn universiteter og høyskoler til tross for at disse ikke omfattes av universitets- og høyskoleloven."

Flere av forskerne ved NILF har tilkjennegitt at de mener innblanding fra LMD har reist tvil om NILFs faglige uavhengighet og troverdighet som forskningsmiljø, jf. Nationen 6. oktober 2009, noe som etter forslagsstillernes syn er lett å forstå. Det er, etter forslagsstillernes mening, trist at det sås tvil om prinsippet om akademisk frihet på denne måten. Forslagsstillerne har i denne forbindelse merket seg at landbruks- og matministeren i Nationen 9. oktober 2009 skriver følgende:

"Jeg vil gjøre det helt klart at Landbruks- og matdepartementet støtter de samme prinsipper for forskningens frihet i vår instituttsektor som for universitets- og høyskolesektoren. Det er beklagelig at den

senere tids debatt har skapt uklarheter omkring dette."

Dersom man fra det offentlige side ikke er tydelig på at forskningen skal være fri, og at forskere skal ha rett til å ytre seg – uavhengig av oppdragsgiver eller finansiering – risikerer man i ytterste konsekvens at dette vil kunne bidra til å undergrave forskningens frie og uavhengige rolle. Det bør videre være åpenbart at et departement eller andre offentlige etater må være særlig varsom med hensyn til spørsmål som kan bidra til å reise tvil om den akademiske friheten.

Forslagsstillerne er av den oppfatning at samme prinsipper for den akademiske frihet må legges til grunn for forskere i institutter og lignende institusjoner som ved universiteter og høyskoler, og at det er behov for å tydeliggjøre dette.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag som på egnet måte tydeliggjør den akademiske frihet for forskere ved institusjoner som ikke omfattes av universitets- og høyskoleloven.

22. oktober 2009